

Tycker vi bättre om EU när vi bestämmer?

En studie om hur folkets inställning till EU förändras i samband med ett ordförandeskap

Abstract

To be the president of the Council of Ministers in the European Union is a giant political challenge. The country at the helm is in the centre of EU's decision making process and in the media's spotlight. What consequences does this situation have for the country that holds the presidency?

In this bachelor thesis I examine if the people's attitudes towards the European Union changes when their own country is president of the Council of Ministers. To do this I have done an extensive study of the public opinion in the EU15 and an intensive study of the latest presidencies of Sweden, Austria and Portugal.

My main result is that a period as president can affect the public opinion, but only under the right circumstances. For example do small and new member states tend to focus more on the presidency than larger and older ones. There is though hard to see a general connection between the presidency and changes in the people's attitudes towards the European Union.

Nyckelord: EU, ordförandeskap, opinionsförändring, Sverige, Österrike, Portugal
Antal ord: 9767

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Introduktion.....	1
1.2	Problemområde och frågeställning.....	2
1.3	Teoretiska utgångspunkter.....	3
1.4	Arbetsätt och material	5
2	Den övergripande bilden	8
2.1	Dags att söka svar.....	8
2.2	Trender och avvikelser	9
2.3	Slutsats och val av fall.....	12
3	De avgörande detaljerna	14
3.1	Dags att gräva djupare	14
3.2	Förutsättningarna.....	14
3.2.1	Sverige – ”tråkigt men framgångsrikt”	14
3.2.2	Österrike – en chans att komma tillbaka in i gemenskapen.....	15
3.2.3	Portugal – ville vara länken mellan EU och omvärlden	16
3.3	Vad förklarar dessa skillnader?.....	17
3.3.1	Hypotes 1: Uppmärksamhet	17
3.3.2	Hypotes 2: Politisk propaganda.....	18
3.3.3	Hypotes 3: Ordförandeskapet i sig	19
3.4	Slutsats.....	20
4	Resultat	22
4.1	Resultat	22
4.2	Avslutande diskussion	22
4.3	Framtida forskningsfrågor	23
5	Litteraturförteckning	24
	Bilaga 1 – Analysschema 1	27
	Bilaga 2 – Analysschema 2	28
	Bilaga 3 – Tabell 5	29

1 Inledning

1.1 Introduktion

Att arrangera över 3000 möten, att ha Europas och världens politiska strålkastarljus riktat mot sig, att hantera oförutsedda händelser och samtidigt vara en legitim ledare för EU. Detta är den situation som ordförandelandet i EU:s Ministerråd ställs inför. Denna kandidatuppsats tar sin utgångspunkt i detta ordförandeskap.

Varje år ställs två medlemsländer inför denna situation under sina sex månader som ordförande. Systemet med ett roterande ordförandeskap har varit i bruk sedan 1950-talet. Under årens lopp har de ursprungliga medlemsländerna iklätt sig denna roll många gånger och i takt med att fler länder anslutit sig till unionen har även de fått hålla i ordförandeklubban. Sedan 1950-talet har EU förändrats mycket. Dagens EU har 27 medlemsländer, en ambition om att vara en global politisk aktör och dess beslut rör fler politikområden än någonsin. Denna utveckling har ställt nya krav på ordföranderollen och institutionen har successivt förändrats för att möta dessa.

Ordförandeskapet är som institution betraktat intressant av flera anledningar. Det är unikt med sitt roterande system som ger små och stora medlemsländer samma befogenheter. Ordförandelandet spelar en viktig roll i EU:s politiska process på grund av dess möjlighet att påverka agendan, agera medlare samt vara representant för Ministerrådet både inom och utanför EU (Elgström, 2003, s. 3-7). Det belyser även flera av de karaktäristika som gör EU unikt. Unionens konsensuskultur och experimenterande anda blir tydliga när man studerar ordförandeskapet.

Just nu är ordförandeskapet särskilt intressant ur ett svenskt perspektiv eftersom Sverige tar över ordförandeklubban den 1 juli i år. Då ska den svenska regeringen för andra gången sedan inträdet i EU 1995 möta dessa uppgifter. Förberedelserna har pågått under lång tid och arbetsbelastningen på Regeringskansliets personal är och har varit stor. Det kostar även en hel del att anordna ett ordförandeskap. Under 2009 tilldelas Regeringskansliet 770 miljoner kronor utöver den ordinarie budgeten för att klara de åligganden som följer med ordförandeskapet (Sjögren, 2008). Ordförandeskapet är även aktuellt eftersom dess utformning troligtvis kommer att förändras på ett omfattande sätt inom en snar framtid. Om Lissabonfördraget ratificeras kommer nämligen ett system med både roterande och fasta ordföranden att införas (Blavoukos et al, 2007, s. 231-233).

Vilka konsekvenser får det att anordna ett ordförandeskap i EU:s Ministerråd? Denna undran har varit drivkraften i arbetet med denna uppsats.

1.2 Problemområde och frågeställning

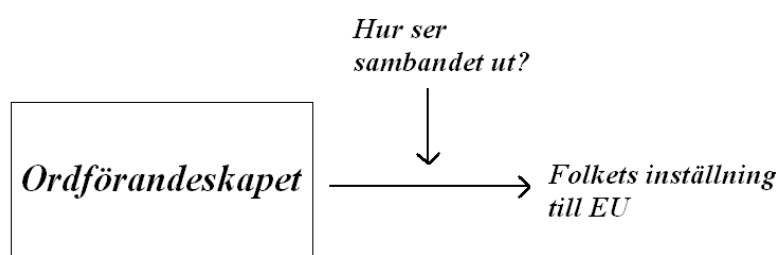
I fokus för denna studie står de effekter ett ordförandeskap har för ordförandelandet. Mer precist är det hur folkets inställning till EU påverkas av att det egna landet anordnar ett ordförandeskap som ska undersökas. Bliar människor mer positivt inställda till det europeiska samarbetet då man ser att ens hemland får en framskjuten position eller på grund av att man känner att EU kommer närmare? Eller blir man besviken då man inser att den egna regering inte kan driva de nationella hjärtefrågorna så hårt som man hade hoppats? Ger ordförandeskapet EU-skeptikern vatten på sin kvarn eller blir det europeiska samarbetet lättare att ta till sig för det stora flertalet?

Tiden som ordförande innebär en säregen politisk situation. I rollen möter man flera, ofta motstridiga, förväntningar. Dessa förväntningar kommer från det egna folket, andra medlemsländer samt aktörer utanför EU och det är svårt att som ordförande uppfylla dem samtidigt. Det är även en mycket intensiv period då landet och dess regering får stor uppmärksamhet både inom och utanför EU. Den inrikespolitiska situationen påverkas också. Man brukar ligga lågt med partistrider under detta halvår och sluta upp kring landets intressen. Ett exempel är regeringens och oppositionens överenskommelse om visst inrikespolitiskt lugn under det svenska ordförandeskapet som inleds den 1 juli 2009 (Linden, 2009). Min övergripande undran är hur denna situation påverkar folkets inställning till EU.

Den frågeställning jag ska besvara i denna kandidatuppsats är tvådelad och kan formuleras på följande sätt:

- Vilka effekter har ordförandeskapet på folkets inställning till EU?
- Hur kan vi förklara eventuella förändringar i denna opinion?

Med ”inställningen till EU” menar jag om folket har en positiv eller en negativ uppfattning om EU, ifall de tycker om det europeiska samarbetet eller ej. Studien är en effektanalys som kan illustreras på följande sätt:

Syftet med uppsatsen är att ge ett empiriskt grundat svar på hur folkets inställning till EU förändras i samband med det egna landets ordförandeskap i Ministerrådet. Jag har även en ambition att kunna redogöra för vilka mekanismer som ligger bakom eventuella förändringar i denna opinion.

Det tycks råda en brist på studier som har detta effektperspektiv. Litteraturen på området är främst intresserad av vilka egenskaper man kan tillskriva

ordförandeskapet som institution (se t.ex. Warntjen, 2008) eller att ge beskrivningar av enskilda ordförandeskap (se t.ex. Fink-Hafner & Lajh, 2008). Denna studie kommer därmed att börja fylla en lucka på detta område. Detta är en aspekt som är underutforskad varför jag tror att andra statsvetenskapliga forskare kommer att finna den intressant.

Förhoppningsvis finns det även ett intresse för denna studie utanför den akademiska världen. Både politiker och tjänstemän inom EU borde vara intresserade av vilka effekter ett ordförandeskap leder till. Med tanke på de stora resurser som går åt för att anordna ett ordförandeskap är det relevant att känna till vilka effekter denna uppgift får. Studien kan även kopplas samman med de förändringar som ordförandeskapet troligtvis kommer att genomgå den närmaste tiden. Förhoppningsvis kan denna studie bidra till att vi får mer rättvisande förväntningar på den nya utformningen av ordförandeskapet genom att öka våra kunskaper om det nuvarande systemet. Studien uppfyller därmed kraven på inom- och utomvetenskaplig relevans (Teorell & Svensson, 2007, s. 18-19).

1.3 Teoretiska utgångspunkter

För att analysera mina studieobjekt på ett strukturerat sätt utgår jag från en teoretisk ram. Den har lagt grunden för min undersökning och angett vilka aspekter som är mest intressanta för mig och vad jag ska fokusera på. De avgöranden jag gör här kommer alltså att få långtgående konsekvenser för min studie. I denna avdelning presenteras mina teoretiska utgångspunkter.

Jag har varit pragmatisk när jag utvecklat min teoretiska ram. Jag har utgått från min frågeställning och betonat de aspekter som kan hjälpa mig mest med att förklara sambandet mellan ett lands ordförandeskap och eventuella förändringar i folkets inställning till EU.

Som nämndes ovan finns det en brist på effektstudier inom ordförandeskapsforskningen och ingen har mig veterligen haft en uttalad ambition att försöka besvara en frågeställning som liknar min. Det finns alltså ingen teori på området som är direkt applicerbar i min studie. Jag har dock hämtat kunskap från denna ganska omfattande ordförandeskapsforskning och tagit till mig de delar som gör mest nytta i denna studie. Inspiration har även hämtats från statsvetenskaplig teori som rör opinionsbildning. Detta för att öka förståelsen för hur opinioner förändras.

Varför skulle ett ordförandeskap påverka folkets inställning till EU? Utifrån min kunskap om ordförandeskapet och opinionsbildning ser jag tre huvudsakliga förklaringar till ett sådant samband.

Hypotes 1: Den uppmärksamhet som ett ordförandeskap för med sig får folket att ändra sin inställning till EU. Att vara ordförande i EU:s Ministerråd innebär att landet får en framskjuten position i den europeiska politiken. Det större inflytandet kommer med största sannolikhet att öka medias intresse för EU-frågor i det land som innehar ordförandeposten. Medial uppmärksamhet kan i sin tur ses som en förutsättning för att landets befolkning ska kunna bilda sig en uppfattning om EU över huvudtaget (Oscarsson, 2001, s. 141-142). I samma anda påpekar agendaforskningen att en fråga måste finnas på den massmediala agendan för att

allmänheten ska reflektera över den (Nord, 1997, s. 133). Enligt denna hypotes är det uppmärksamheten i sig som påverkar folkets inställning till EU. Att det just är ett ordförandeskap som skapar denna uppmärksamhet är mindre viktigt. Hur landets regering genomför rollen som ordförande blir därmed underordnat då det är den massmediala uppmärksamheten som får folket att eventuellt ändra sin uppfattning om EU.

Hypotes 2: Landets politiska ledning tar tillfället i akt och försöker påverka befolkningens inställning till EU. Tanken är att den politiska ledningen bedriver politisk propaganda när man ändå har strålkastarljuset riktat mot sig. Att denna propaganda får genomslag hos befolkningen är naturligtvis ingen självklarhet. Det ligger ofta hinder i vägen mellan politikerna och folket och att påverka medias bevakning är inte det lättaste. Att slåss om ett begränsat medieutrymme är något som varje politisk aktör måste göra idag (Nord, 1997, s. 123-125). Därför borde den uppmärksamhet som ordförandeskapet genererar utgöra en position som politikerna kan utnyttja för att föra ut sitt budskap.

Hypotes 3: Ordförandeskapet i sig och hur regeringen genomför denna uppgift påverkar folkets inställning till EU. Denna förklaringshypotes kan till viss del ses som en konkurrerande förklaring till den första. Enligt denna tanke är det ordförandeskapet som institution och hur landets regering utför denna roll som påverkar folkets inställning till det europeiska samarbetet. Att ordförandeskapet eventuellt har denna effekt kan bero på att det egna landet får en ledande roll. Hur regeringen väljer att genomföra detta uppdrag spelar också in i denna hypotes. I studien kommer fokus att ligga på hur ordförandelandet har ställt sig till normen på neutralitet (Elgström, 2003, s. 4-7). Denna norm säger att ordföranden ska bortse från nationella intressen och i stället fokusera på hela Europas bästa. Enligt min mening säger denna norm och hur medlemsländerna förhåller sig till den mycket om ordförandeskapets karaktär. En annan aspekt som faller in under denna hypotes är hur ordförandeskapet bemöts i omvärlden. Om man t.ex. får beröm för ett gott ordförandeskap kan det påverka opinionen. Även hur det rent organisatoriska arbetet med ordförandeskapet har genomförts kommer att beaktas.

Dessa hypoteser är dock inte tillräckliga för att ge ett tillfredställande svar på frågeställningen. För att förstå hur ett ordförandeskap påverkar folkets inställning till EU kommer även hänsyn tas till de undersökta ländernas karaktäristika i några viktiga avseenden. Mycket tyder nämligen på att ett ordförandeskap har olika innebörd för olika medlemsländer. Ett exempel är att ett ordförandeskap ofta dominerar ett litet lands agenda medan de större medlemsländerna ser ordförandeskapet som ett av flera utrikespolitiska åtaganden (Ruin, 2002, s. 37). Denna skillnad kommer troligtvis att påverka den uppståndelse ordförandeskapet får i det aktuella landet. En annan viktig aspekt att beakta är landets erfarenhet av det europeiska samarbetet. Hur länge man varit medlem i EU och hur många ordförandeskap man anordnat tidigare kommer med största sannolikhet att vara avgörande för vilken påverkan ordförandeskapet har på opinionen.

I denna uppsats kommer denna teoretiska ram att användas för att förstå vilka aspekter som avgör om ett ordförandeskap påverkar folkets inställning till EU eller ej. Jag ska undersöka vilken av de tre övergripande hypoteserna som förklarar mest samt hur landets karaktäristika inverkar. Om det visar sig att andra aspekter verkar spela en avgörande roll kommer de naturligtvis att lyftas fram. I Bilaga 1 och 2 finns de analyscheman som har konstruerats utifrån tankarna

ovan. Dessa analyscheman strukturerar mina teoretiska utgångspunkter och preciserar vilka frågor som ska ställas till mitt material.

1.4 Arbetssätt och material

För att kunna besvara min frågeställning har jag delat upp mitt uppsatsarbete i tre faser. Dessa faser representerar olika delar av studien som kommer att följa på varandra både kronologiskt och tankemässigt. Det innebär att slutsatserna från en fas kommer att tas med i nästa. De tre faserna kan formuleras på följande sätt:

1. Teorianknytning
2. Extensiv studie av ett flertal ordförandeskap
3. Jämförande fallstudie av utvalda ordförandeskap

Den teorianknytande fasen beskrivs i den föregående avdelningen och nu kommer de två följande faserna att presenteras. Även metodologiska överväganden i samband med dessa kommer att diskuteras. Inledningsvis vill jag påpeka att tyngdpunkten i mitt arbete ligger på den jämförande fallstudien. De två första faserna syftar främst till att skapa förutsättningar för en bra jämförelse.

Den andra fasen utgör ett extensivt inslag i studien. I denna del har statistisk data över inställningen till EU i samband med ett lands ordförandeskap i ett större antal medlemsländer studerats. Undersökningen är begränsad till de 15 länder som var medlemmar i EU innan 2004¹. Det finns två anledningar till denna avgränsning. För det första är denna grupp mer homogen när det gäller erfarenhet av det europeiska samarbetet vilket gör det enklare att hitta lämpliga fall för jämförelse. Detta kommer troligtvis att leda till en mer rättvisande analys. För det andra finns det fler ordförandeskap att studera bland dessa länder, som dessutom ligger längre bak i tiden, vilket gör att det finns mer material i dessa fall. De femton ländernas senaste ordförandeskap har studerats, förutom för Frankrike då jag valde deras ordförandeskap under hösten 2000 istället för det ordförandeskap de anordnade hösten 2008. Även detta val är gjort av pragmatiska skäl för att få en bättre tillgång på material.

Denna extensiva fas har följande fördelar. Den ger en övergripande bild över opinionsläget bland medlemsländernas befolkning och hur denna har förändrats. Den ger även en större kunskap om åsikterna hos min population vilken har använts i mitt val av fall.

Den tredje och avslutande delen är en jämförande fallstudie. I denna fas studeras och jämförs Sveriges, Österrikes och Portugals senaste ordförandeskap. Detta val bygger både på tanken om avvikande fall och mest lika design. Utifrån resultaten i den extensiva studien utgör dessa länder fall som är kontrainuitiva. Utifrån vår kunskap på området är de utfall vi ser i samband med dessa ordförandeskap förvånande och detta gör dem intressanta att studera närmare. Dessa tre fall uppvisar även en variation i förändringen i folkets inställning till EU

¹ Länderna är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Luxemborg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Österrike. Dessa länder kommer i fortsättningen att benämnas EU15.

vilket gör dem lämpliga att jämföra. Detta trots att de har en betydelsefull likhet. De är alla relativt små länder med ett begränsat inflytande på internationell politik. Därmed borde ordförandeskapet gett ett stort avtryck i respektive land. Något som skiljer de åt är erfarenheten av det europeiska samarbetet där Portugal har varit med längre än Sverige och Österrike. Det gäller att komma ihåg att det i verkligheten ofta är svårt att hitta fall som passar in fullständigt i denna mall för fallstudiedesign. Jag anser dock att denna kombination av avvikande fall som sinsemellan har en betydelsefull likhet är ett upplägg som passar min studie väl. I avdelning 2.3 motiveras detta val utförligare.

Genom att studera Sverige, Österrike och Portugal kommer förhoppningsvis de aspekter som har betydelse för om ett ordförandeskap får genomslag i opinionen eller ej att identifieras.

I denna fallstudie har de analys-scheman som nämndes tidigare använts. Att utgå från ett analys-schema har två fördelar. Dels underlättas det jämförande arbetet på grund av att jag i förväg vet vilka faktorer som ligger i fokus. Dels ökar sannolikheten för att undersökningen av respektive fall blir utförd på samma sätt vilket leder till en rättvisande jämförelse.

Fördelen med att välja fler än ett fall är just att man kan jämföra dem. Det ger en större trygghet att uttala sig i generella termer om man ser att i alla fall ett par studieobjekt uppvisar samma karaktär. Främsta styrkan med fåfallstudier är att man kan få en större kunskap om vart och ett av fallen i sin studie än vad som hade varit möjligt om man undersöker ett stort antal fall. Det är också anledningen till att jag har valt denna metod. Jag anser att många av de fenomen vi studerar inom statsvetenskapen är så komplexa till sin karaktär att det ofta krävs en ingående kunskap för att kunna uttala sig i både beskrivande och förklarande frågor.

Jag instämmer i Teorell och Svenssons kritik mot den strikta tudelningen mellan intensiv och extensiv metod (2007, s. 264-275). Den ger skenet av att de två arbetssätten är uteslutande fast de egentligen bör komplettera varandra vilket görs i denna studie. I och med detta kan det bästa med de två metoderna förenas och därmed uppnås en mer heltäckande bild av problemområdet.

För att besvara min frågeställning har jag främst använt tre olika kategorier av material. Dessa kategorier överensstämmer med de tre faser som beskrevs ovan. Till den inledande teorianknytande delen har litteratur som teoretiserar kring ordförandeskapet och kring opinionsbildning använts. Denna litteratur är läst kritiskt men jag ser inga risker ur källkritisk synpunkt med att använda detta material.

Till den extensiva översikten över inställningen till EU används data från Eurobarometern. Detta är Europeiska kommissionens projekt som sedan 1973 har undersökt folkets inställning i en lång rad frågor. Eurobarometern publiceras två gånger varje år vilket lämpar sig väl för min studie. Då kan inställningen till EU både före, under och efter respektive lands ordförandeskap studeras. Dessa undersökningar bygger på cirka 1000 direktintervjuer per land. Intervjupersonerna har valts ut genom ett slumpmässigt klusterurval för att säkerställa att olika geografiska delar av respektive land täcks in (Europeiska kommissionen, 2009). Detta tillvägagångssätt säkerställer en hög tillförlitlighet i resultaten och minimerar risken för systematiska fel (Teorell & Svensson, 2007, s. 55). Det gäller dock att komma ihåg att uppgifter om hela befolkningens inställning endast är uppskattningar och att den statistiska felmarginalen är mellan $\pm 1,9$ till $\pm 3,1$

procentenheter (Eurobarometer 70, s. 80). Jag anser att denna osäkerhet inte har äventyrat resultaten i min studie i någon större utsträckning eftersom den drabbar alla länder på samma sätt. Man ska emellertid vara försiktig med att bygga allt för långtgående slutsatser på små förändringar i opinionen med tanke på denna osäkerhet.

I undersökningen av Sveriges, Österrikes och Portugals senaste ordförandeskap har två sorters material använts. Min huvudsakliga källa till information om hur respektive ordförandeskap har genomförts och vilka förutsättningar som rådde är rapporter publicerade i statsvetenskapliga tidskrifter. Ett exempel är de årliga återblickar som *Journal of Common Market Studies* publicerar. Även det svenska institutet för europapolitiska studier, SIEPS, ger ut rapporter om enskilda ordförandeskap som jag har använt mig av. Jag fäster stor tilltro till dessa studier och det vetenskapliga sätt de arbetats fram på. Det finns dock en liten risk för snedvridning i dessa rapporter i och med att författarna ofta kommer från de länder vars ordförandeskap de studerar. Detta kan öka risken för partiskhet vilket kan äventyra tillförlitligheten i materialet (Esaiasson et al., 2007, s. 318-323).

För att bredda mitt material och se om det finns en samstämmighet i olika källor har även artiklar i dagspress studerats. Dessa artiklar har inte valts på ett systematiskt sätt då jag endast varit intresserad av den allmänna bilden i media och för att se om de tar upp samma aspekter som de vetenskapliga rapporterna.

Av språkliga skäl har jag kunnat tillgodogöra mig mer material om det svenska ordförandeskapet än om de andra två. Detta leder naturligtvis till en risk att jämförelsen blir missvisande. Jag anser dock att jag har de upplysningar som behövs om Österrikes och Portugals ordförandeskap för att kunna jämföra dessa tre länder på de punkter som är viktigast utifrån min teoretiska ram. Det gäller att anpassa sig till det material som finns och använda det på bästa sätt.

2 Den övergripande bilden

2.1 Dags att söka svar

Vilka effekter får ordförandeskapet på folkets inställning till EU och hur kan vi förklara eventuella förändringar i denna opinion? För att komma närmare ett svar på denna fråga har jag gjort en extensiv studie över de ordförandeskap som EU15 anordnade mellan 2000 och 2007. Denna serie inleds med Frankrike som innehade ordförandeklubban under hösten 2000 och avslutas med Portugals ordförandeskap hösten 2007.

Eftersom det inte finns någon tidigare forskning på området har det varit angeläget för mig att ur ett brett perspektiv studera folkets inställning till EU i samband med att det egna landet innehar ordförandeskapet. Har det skett några större förändringar i inställningen till EU över huvudtaget? Hur ser den allmänna trenden ut? Finns det några intressanta avvikare? Det är främst dessa frågor jag har sökt svar på i denna extensiva del. Den kunskap jag tillgodogjort mig i denna delstudie har även hjälpt mig att på ett bättre sätt välja ut de ordförandeskap jag har studerat mer ingående. I detta kapitel presenteras denna studie samt vilka slutsatser jag drar av den.

För att operationalisera min undran över folkets inställning till EU har jag arbetat med data från Eurobarometern. Jag har använt mig av en fråga som har varit med i dessa opinionsundersökningar under lång tid. Denna fråga lyder:

- I allmänhet, tycker du att (vårt lands) medlemskap i den Europeiska Unionen är ... 1) en bra sak, 2) en dålig sak, 3) varken bra eller dålig, 4) vet ej (Eurobarometer 70, s. 31).

Jag anser att denna fråga bör fånga upp det jag är intresserad av, nämligen om folket har en positiv eller negativ uppfattning om EU. Svaren på denna fråga kommer att användas för att mäta folkets inställning till EU.

I undersökningen har jag granskat både andelen positiva och andelen negativa svar och sett hur de har förändrats i samband med respektive lands ordförandeskap. Min uppfattning är att man på detta sätt får en bättre bild av folkets inställning till sitt lands EU-medlemskap än om man endast hade studerat andelen positiva svar. Att färre människor anser att medlemskapet är en dålig sak kan även det betraktas som att stödet för EU har ökat. På samma sätt kan en ökning av andelen positivt inställda till viss del förtas av att andelen negativa ökar samtidigt. Det skulle vara synd om dessa förändringar inte kom med i undersökningen. I sammanställningen nedan redovisas förändringen i andelen positiva svar, andelen negativa svar samt nettoförändringen där den sammanvägda utvecklingen i folkets inställning till EU beaktas. Genom att subtrahera förändringen i andelen negativa svar från förändringen i andelen positiva svar får

man en mer rättvisande bild av folkets inställning till EU. Detta ger en bättre uppfattning om hur kraftig opinionsförändringen är och i vilken utsträckning folket har bytt åsikt.

2.2 Trender och avvikelser

När man studerar svaren på denna fråga för samtliga medlemsländer under perioden 1995 till 2008 är det svårt att hitta någon tydlig, vare sig uppåt- eller nedåtgående, trend. Det finns tillfälliga upp- och nedgångar i inställningen till EU men nivån har varit stabil. I genomsnitt anser strax under 50 % av EU:s befolkning att det egna landets medlemskap i unionen är en bra sak. Andelen negativa svar uppvisar även det en stabil trend under denna tidsperiod. I genomsnitt anser cirka 15 % av befolkningen att medlemskapet i EU är en dålig sak och det har inte skett några stora avvikelser från detta medelvärde. Strax under 30 % av européerna svarar att medlemskapet vare sig är bra eller dåligt (Eurobarometer 70, s. 31).

De positiva och negativa svaren följer dock inte varandra fullständigt. En trend är nämligen att allt fler européer har en åsikt i denna fråga. Andelen som inte kan svara på dessa frågor har minskat under de senaste femton åren (Eurobarometer 70, s. 31). Vad detta kan bero på har jag inget säkert svar på men det är tydligt att allt fler européer har bildat sig en uppfattning om EU. Att folket blir mer vana vid och bättre informerade om det europeiska samarbetet ju längre det har funnits är säkerligen en faktor som kan förklara denna förändring.

När det gäller enskilda länder kan man dock se ganska stora förändringar när det gäller folkets inställning till EU. Framförallt på kort sikt finner man emellanåt betydande opinionsförändringar (se t.ex. Eurobarometer 67, s. 17). Frågan är om dessa förändringar kan kopplas samman med respektive lands ordförandetid.

För att studera denna fråga närmare har jag undersökt folkets inställning till EU i samband med EU15-ländernas ordförandeskap mellan 2000 och 2007. Som jag nämnde ovan passar Eurobarometerens data mycket bra för detta ändamål eftersom de publiceras två gånger per år, varje vår och höst. Med uppgifter från dessa undersökningar har jag granskat folkets inställning till EU före, under och efter respektive lands ordförandeskap. Jag har samlat in data vid fem tidpunkter för varje land som ingår i undersökningen. Dessa mätningar är gjorda 9-10 månader före, 3-4 månader före, under, 3-4 månader efter samt 9-10 månader efter respektive ordförandeskap².

I tabellerna nedan presenteras ett urval av resultaten från denna undersökning³. I Tabell 4 presenteras andelen positivt respektive negativt inställda till EU för länderna i min undersökning. Som tabellen visar finns det stora skillnader mellan EU15-länderna. Det kan vara bra att ta dessa absoluta nivåer i beaktande när man

² Denna undersökning bygger på Europeiska kommissionens regelbundna undersökningar om opinionen i Europa mellan hösten 1999 och hösten 2008, Eurobarometer nummer 52-70. Referens, url-adress och åtkomstdatum för samtliga finns i litteraturförteckningen.

³ För den som är intresserad av en snabb överblick av förändringen i folkets inställning till EU i samband med respektive lands ordförandeskap kan studera Tabell 5 i Bilaga 3.

studerar de förändringar som skett i samband med respektive lands ordförandeskap.

Tabell 1

Förändring i folkets inställning till EU mellan 3-4 månader innan och under ordförandeskapet (förändringen anges i procentenheter)			
Land	Positiva svar	Negativa svar	Nettoförändring
Belgien	4	0	4
Danmark	1	-2	3
Finland	0	-3	3
Frankrike	-1	1	-2
Grekland	-1	0	-1
Irland	-2	2	-4
Italien	-6	4	-10
Luxembourg	-5	1	-6
Nederländerna	11	-3	14
Portugal	3	-2	5
Spanien	9	-2	11
Storbritannien	-2	1	-3
Sverige	-1	4	-5
Tyskland	7	-3	10
Österrike	2	-1	3
Minsta värde	-6	-3	-10
Högsta värde	11	4	14
Medel	1,27	-0,2	1,47
Median	0	0	3

Tabell 2

Förändring i folkets inställning till EU 3-4 månader efter respektive lands ordförandeskap (förändringen anges i procentenheter)			
Land	Positiva svar	Negativa svar	Nettoförändring
Belgien	0	-4	4
Danmark	2	2	0
Finland	3	1	2
Frankrike	1	-3	4
Grekland	1	-1	2
Irland	6	-4	10
Italien	-4	3	-7
Luxembourg	2	2	0
Nederländerna	2	-1	3
Portugal	-8	2	-10
Spanien	2	2	0
Storbritannien	8	-3	11
Sverige	10	-8	18
Tyskland	2	-3	5
Österrike	2	-1	3
Minsta värde	-8	-8	-10
Högsta värde	10	3	18
Medel	1,93	-1,07	3
Median	2	-1	3

Tabell 3

Förändring i folkets inställning till EU 9-10 månader efter respektive lands ordförandeskap (förändringen anges i procentenheter)			
Land	Positiva svar	Negativa svar	Nettoförändring
Portugal	-8	4	-12
Tyskland	-5	-3	-2
Finland	6	-2	8
Österrike	2	1	1
Storbritannien	0	3	-3
Luxembourg	-8	3	-11
Nederländerna	-5	3	-8
Irland	4	-2	6
Italien	-1	4	-5
Grekland	10	-1	11
Danmark	-4	8	-12
Spanien	-4	1	-5
Belgien	2	0	2
Sverige	5	-10	15
Frankrike	2	-2	4
Minsta värde	-8	-10	-12
Högsta värde	10	8	15
Medel	-0,27	0,47	-0,73
Median	0	1	-2

Tabell 4

Andel positiva/negativa i varje land under respektive ordförandeskap			
Land	Andel positiva	Andel negativa	Nettonivå
Sverige	33	37	-4
Storbritannien	34	28	6
Österrike	34	24	10
Finland	39	23	16
Frankrike	48	15	33
Portugal	58	13	45
Danmark	61	14	47
Italien	58	10	48
Belgien	58	8	50
Grekland	61	8	53
Tyskland	65	11	54
Spanien	66	5	61
Irland	71	8	63
Nederländerna	75	9	66
Luxembourg	80	5	75
Minsta värde	33	5	-4
Högsta värde	80	37	75
Medel	56,07	14,53	41,53
Median	58	11	48

I Tabell 1 ser vi hur folkets inställning till EU har förändrats om man jämför stödet för EU-medlemskap under själva ordförandeskapet med nivåerna ett halvår tidigare. Vid tidpunkterna för denna undersökning har länderna varit ordförande i cirka tre månader så man borde kunna observera några effekter på opinionen som eventuellt beror på ordförandeskapet. Det är dock för tidigt att säga något om hur ihållande dessa förändringar är. I den andra kolumnen redovisas förändringen i andelen som svarat att deras medlemskap i EU är en bra sak. Den genomsnittliga förändringen visar att 1,27 procentenheter fler stödjer EU. Överlag får alltså

befolkningen en lite mer positiv inställning till EU när det egna landet varit ordförande i ett par månader. Det finns emellertid flera avvikelser från detta medelvärde vilket gör det svårt att påvisa något generellt samband mellan ordförandeskapet och förändring i folkets inställning till EU. Om man dessutom beaktar den statistiska felmarginalen bör man inte fästa för stor vikt vid denna genomsnittliga förändring.

Spanien och Nederländerna är de länder som uppvisar störst ökning på nio respektive elva procentenheter. Den mest negativa förändringen finner man i Italien där sex procentenheter färre stödjer landets medlemskap i EU. I den tredje kolumnen redovisas förändringen i andelen negativa svar. Här är den genomsnittliga förändringen mycket liten med ett medelvärde på endast -0,2 procentenheter. Det är alltså några färre som är negativt inställda till EU men denna förändring ligger inom den statistiska felmarginalen så vi kan inte med säkerhet säga om den överensstämmer med verkligheten eller om det är slumpen som orsakat den.

Den sammanvägda förändringen ser vi i den fjärde kolumnen. Om man beaktar förändringen i både positiva och negativa svar finner man att den genomsnittliga förändringen är något mer positiv men samtidigt att det finns en större spridning kring medelvärdet. Nederländerna har den kraftigaste förbättringen i folkets inställning till EU där fler blir positiva och färre negativt inställda till EU. Även Spanien och Tyskland uppvisar en kraftig uppgång på elva respektive tio procentenheter. Bottennoteringen innehas av Italien där den sammanvägda förändringen visar att tio procentenheter har fått en försämrade inställning till EU sedan mätningen innan ordförandeskapet.

Tabell 2 visar hur inställningen har förändrats i respektive land tre till fyra månader efter deras ordförandeskap. Svaren redovisas på samma sätt som i Tabell 1. Några månader efter att landets ordförandeskap har avslutats har den genomsnittliga inställningen förbättrats med tre procentenheter. Som tidigare är det ganska stor variation bland länderna vilket gör det svårt att uttala sig om något generellt samband mellan ordförandeskapet och dessa opinionsförändringar. Ordförandeskapet verkar dock sammanfalla med en ökning i stödet för EU hos de flesta länders befolkning. Det är endast två länder, Italien och Portugal, där stödet för EU har minskat ett par månader efter att de avslutade sina respektive ordförandeskap. Nedgången i opinionen var dessutom ganska kraftig om man beaktar nettoförändringen. För alla andra länder i undersökningen ser man ett oförändrat eller ökat stöd för EU.

I denna mätning har Sverige en kraftigare ökning i stödet för EU än något annat land. Även Storbritannien och Irland uppvisar en markant ökning i opinionen för EU. Dessa förändringar är alla statistiskt säkerställda och det kan vara intressant att gå vidare med dessa fall för att söka svar på vad det är som orsakat dessa opinionsförändringar.

I Tabell 3 presenteras förändringen i folkets inställning till EU med ett längre tidsperspektiv. Här ser vi vilka förändringar som skett i opinionen 9-10 månader efter respektive lands ordförandeskap. Jämförelsepunkten är fortfarande mätningen under ordförandeskapet. På detta sätt kan vi se om ordförandeskapet har fått några effekter på lite längre sikt. Här kan det vara bra att tänka på att ju längre man kommer ifrån ett ordförandeskap i tiden desto svårare är det att koppla samman just ordförandeskapet med eventuella opinionsförändringar. Det hinner ofta inträffa andra, både inrikes- och utrikespolitiska, händelser som kan påverka

folkets inställning till EU. Denna mätning är dock intressant eftersom man då kan se om de förändringar vi observerat tidigare har hållit i sig på något längre sikt.

Den genomsnittliga förändringen är mindre vid denna mätning än vid de som presenterades i Tabell 1 och Tabell 2. Medelvärdena ligger ganska nära noll. Om vi studerar nettoförändringen i den fjärde kolumnen ser man att den genomsnittliga förändringen är minus en procentenhet. I likhet med tidigare mätningar är dock variationen stor och vi ser både kraftiga ned- och uppgångar i opinionen hos vissa länder.

Både Nederländerna och Luxembourg visar här en nedåtgående trend. Just dessa länder är intressanta eftersom stödet för det europeiska samarbetet där generellt sätt är bland det starkaste i EU. Men trots den höga nivån finns det tillfälliga nedgångar i opinionen även där. I Portugal har den kraftiga sänkningen i stödet för EU-medlemskap vi såg 3-4 månader efter ordförandeskapet stabiliserats och ligger kvar på samma nivå samtidigt som vi ser en liten ökning i andelen som är negativt inställda till landets EU-medlemskap. Även Danmark uppvisar en kraftig nedgång i opinionen där färre blir positiva och fler negativa.

I Sverige, som hade en mycket stark uppgång i stödet för EU 3-4 månader efter sitt ordförandeskap, har trenden nu vänt men opinionsförändringen är fortfarande mer positiv än genomsnittet bland EU15-länderna. Bland svenskarna är det färre som är positiva till EU än vid den förra mätningen men samtidigt färre som är negativt inställda. Detta gör att man ändå vågar påstå att det svenska folkets inställning till EU har förbättrats markant om man jämför med hur läget var innan och under ordförandeskapet.

2.3 Slutsats och val av fall

Utifrån resultaten från denna extensiva studie är det svårt att dra några generella slutsatser om ett samband mellan förändringar i folkets inställning till EU och att det egna landet innehar ordförandeskapet. Variationen mellan länderna är för stor för detta. Överlag verkar det dock som att respektive lands ordförandeskap sammanfaller med en lite mer positiv inställning till EU hos landets befolkning. Det är fler länder som har upplevt ett stärkt stöd för EU i samband med sina ordförandeskap än de som upplevt motsatsen. Vi finner emellertid ganska kraftiga avvikare åt båda hållen. Frågan är om det finns någon systematik i denna variation. Är det ordförandeskapet som ligger bakom de förändringar vi ser i ett flertal länder? Varför har detta i så fall inte skett i alla länder? Kan man finna några avgörande aspekter som påverkar vilket genomsnitt ett ordförandeskap får?

För att kunna söka svaren på dessa frågor måste man studera vissa fall mer ingående. Den extensiva studie som presenterades ovan har gett en god överblick över mitt problemområde och vi vet nu hur opinionen har förändrats i samband med ordförandeskapen för EU15-länderna. Det har nu blivit dags att gräva djupare för att kunna besvara min frågeställning.

För att göra detta har jag studerat Sveriges ordförandeskap våren 2001, Österrikes tid som ordförande våren 2006 samt Portugals ordförandeskap under hösten 2007. Anledningen till att jag har valt just dessa ordförandeskap är att det opinionsmässiga utfallet har varit kontraintuitivt i dessa fall. De avviker alla på

något sätt från det vi skulle förvänta oss på förhand och det gör dem intressanta. De passar även in i tanken på mest lika fall. De är alla små länder i EU rent befolkningsmässigt. Deras inflytande i unionen ligger också på en relativt lika nivå. Länderna skiljer sig dock på två avgörande sätt. Dessa skillnader rör erfarenhet av det europeiska samarbetet och folkets inställning till europeisk integration. Portugal har varit medlem i EU sen 1986 och därmed anordnat fler ordförandeskap än Sverige och Österrike som blev medlemmar 1995. Sverige är betydligt mer mellanstatligt orienterat än de andra två. Enligt mina teoretiska utgångspunkter är dessa likheter och skillnader aspekter som kan hjälpa oss att förklara skillnaderna i utfallet i opinionen.

Opinionsförändringarna hos det svenska folket i samband med ordförandeskapet 2001 är bland de kraftigaste som uppmätts bland de länder som ingår i denna studie. Den positiva trenden avtar dock efter 9-10 månader efter ordförandeskapet. Att Sveriges första ordförandeskap skulle påverka folkets inställning till EU är kanske inte så förvånande men denna omfattande opinionsförändring är överraskande. Att svenskarna, som tillhörde de mest EU-skeptiska folken i EU, skulle ändra uppfattning på ett så påtagligt sätt väcker min nyfikenhet.

I Österrike var den opinionsmässiga utvecklingen en annan. I samband med deras ordförandeskap under våren 2006 kan vi endast observera marginella förändringar i opinionen gentemot EU. Detta trots att Österrike är ett litet land där ordförandeskapet borde rendera mycket uppmärksamhet. Man tycker inte heller att österrikarna skulle ha tröttnat på ordförandeskapets dragningskraft. De har bara varit medlemmar i unionen sedan 1995 och detta var endast deras andra ordförandeskap. Varför fick man inte ett större genomslag i Österrike?

I Portugal ser vi en ganska kraftig nedgång i stödet för EU i samband med deras ordförandeskap under hösten 2007. Vad fick detta relativt EU-positiva folk att ändra uppfattning? Även Portugal är en litet land i unionen där ordförandeskapet borde ha stärkt deras inflytande på ett påtagligt sätt. Spelade ordförandeskapet en roll i denna förändring?

I nästa kapitel undersöks dessa tre fall för att se vad som förklarar de skilda utfall vi har observerat.

3 De avgörande detaljerna

3.1 Dags att gräva djupare

Det har nu blivit dags för nästa steg i jakten på ett svar på min frågeställning. Vilka effekter har ordförandeskapet på folkets inställning till EU? Kan vi påvisa att det är just ordförandeskapet som ligger bakom de förändringar vi observerade i det förra kapitlet? Om så är fallet, vad förklarar de skillnader vi ser mellan Sverige, Österrike och Portugal?

I detta kapitel ska jag först ge en sammanfattning av hur respektive ordförandeskap genomfördes och vilka förutsättningar som rådde. Detta behövs för att kunna sätta in analysen nedan i rätt sammanhang och därmed förstå genomslaget av respektive ordförandeskap på ett bättre sätt. I avdelning 3.3 analyseras sedan mina tre fall utifrån den teoretiska grund som presenterades i avdelning 1.3. Jag går igenom förklaringskraften i varje hypotes och tar samtidigt ländernas karaktäristika i beaktande.

3.2 Förutsättningarna

3.2.1 Sverige – ”tråkigt men framgångsrikt”

Citatet ovan är titeln på en artikel av Ole Elgström där han utvärderar Sveriges första ordförandeskap i EU (Elgström, 2002a). Det tråkiga syftar på att Sverige hade otur med EU:s agenda under sin tid som ordförande. Det var inga stora frågor som skulle avgöras under denna vår. Det skedde heller inga skandaler eller stora misstag under ordförandeskapet. Ur journalistisk synvinkel kan Sveriges ordförandeskap alltså betraktas som ganska tråkigt (Elgström, 2002b, s. 187). De flesta är dock överens om att Sverige genomförde sitt ordförandeskap på ett bra sätt. Den administrativa uppgiften sköttes mycket seriöst och svenskarna var väl förberedda. Det märktes att Sverige tog sin ordföranderoll på stort allvar och ville visa resten av Europa vad man dög till. Man snålade inte heller. Sveriges ordförandeskap var dubbelt så dyrt som danskarnas och hela fem gånger dyrare än belgarnas ordförandeskap (Sydow, 2002, s. 18-20, 36).

Det var kanske just ett tråkigt men effektivt ordförandeskap EU behövde vid den tiden. Det franska ordförandeskapet som företrädde det svenska hade varit ganska stökigt. De anklagades för att vara ”stormaktsarroganta” och driva nationella frågor i hög utsträckning. Resultaten från förhandlingarna i Nice var dessutom ingen riktigt nöjd med även om man till slut hade kommit överens. Lättnaden var påtaglig och förväntningarna höga när Sverige tog över ordförandeklubban. Det behövdes tid för konsolidering och förhoppningsvis

kunde denna effektiva småstat från norr bidra med detta (Elgström, 2002b, s. 183, Miles, 2002, s. 228). Tron på Sveriges möjlighet att driva sakfrågor framåt var dock begränsad. Flera var tveksamma till om Sverige kunde uppbära det ledarskap som krävdes.

I den svenska regeringens program för ordförandetiden fokuserades det på de tre E:na: Environment, Employment och Enlargement. Med denna slagkraftiga formulering hoppades regeringen att genomslaget skulle bli större (Regeringen, 2002, s. 9). Det är tydligt att man valde att fokusera på frågor som Sverige drivit i EU tidigare och som det finns stort intresse för bland den svenska befolkningen (Bjurulf, 2003, s. 141). Dessa frågor fanns dock redan på EU:s agenda så man behövde inte oroa sig för att bli anklagad för att driva uteslutande nationella intressen. Det var ett program som de flesta kunde leva med, både nationellt och i andra medlemsländer.

De största framgångarna under ordförandeskapet var tidtabellen för utvidgningen av EU som togs under toppmötet i Göteborg samt framstegen man gjorde i frågan om medborgarnas insyn i den politiska processen i EU (Malmström, 2001, s. 195-198). Sverige kritiserades för att emellanåt vara för konsensusinriktat vilket ledde till ett ineffektivt ledarskap. Man blev dock tuffare i förhandlingarna ju längre ordförandeskapet framskred. Att man var så tyst i frågorna om EU:s framtid såg somliga som en brist och Sverige kritiserades för att sakna visioner (Elgström, 2002a, s. 47). Något som däremot inte betraktades som tråkigt ur journalistisk synvinkel var kravallerna i samband med toppmötet i Göteborg vilket är en händelse som etsats fast i mångas minnen.

3.2.2 Österrike – en chans att komma tillbaka in i gemenskapen

Under 2000 stod Österrike i centrum för en av de allvarligaste politiska kriserna i EU:s historia. Efter valet 1999 fick Jörg Haiders populistiska högerparti FPÖ en plats i den österrikiska regeringen tillsammans med det borgerliga ÖVP. Trots att Haider själv inte deltog i regeringen väckte detta mycket kritik från övriga EU. Flera länder anklagade FPÖ för att vara nazistiskt vilket österrikarna tillbakavisade. För att visa att man menade allvar med denna kritik kom de övriga 14 medlemsländerna överens om att genomföra sanktioner mot Österrike. Dessa sanktioner kan bäst beskrivas som att man frös ut Österrike ur den politiska gemenskapen. Av förklarliga säll försämrade denna händelse österrikarnas inställning till EU (Luif, 2006, s. 20-24)⁴.

När man sex år senare tog över ordförandeklubban var det en möjlighet att komma tillbaka in i den politiska gemenskapen igen. Österrikarnas förtroende för EU hade inte riktigt återhämtat sig trots att sex år hade passerat. Det var dock inte bara hos Österrikes befolkning som EU hade lågt förtroende. EU var inne i en tankepaus efter att Frankrike och Nederländerna röstat nej till den nya konstitutionen. Många upplevde att det fanns en klyfta mellan Europas folk och dess elit (Hagberg, 2006).

Österrike ville i sin roll som ordförande försöka vända denna utveckling. Nu krävdes det mindre prat och mer handlande från EU:s sida. För att öka EU:s

⁴ För den som är intresserad av denna händelse rekommenderas Rebecka Ulfgårds avhandling "Norm consolidation in the European Union: the EU14-Austria crisis in 2000" där krisen analyseras utförligt.

popularitet satsade Österrike på många uppseendeväckande arrangemang. Man anordnade ett flertal toppmöten med utländska statschefer och även en konsert till Mozarts minne.

Rent sakpolitiskt var Västra Balkans närmande till EU en av de frågor som Österrike fokuserade mest på. Även moms nivåerna inom EU behandlades. Gaskonflikten mellan Ryssland och Ukraina samt oroligheterna i samband med Mohammed-karikatyterna var de största utrikespolitiska kriserna som Österrike behövde hantera under sitt ordförandeskap (Luif, 2006, s. 30-40).

Överlag fick Österrike god kritik för sitt ordförandeskap. Finland som efterträdde österrikarna som ordförande tyckte dock att man hade gjort för mycket show av ordförandeskapet och därmed uppnått få konkreta resultat. Denna anmärkning är visserligen korrekt men kanske gav Österrike unionen vad den behövde för tillfället (Luif, 2006, s. 41). Någonting annat att tänka på under tankepausen.

3.2.3 Portugal – ville vara länken mellan EU och omvärlden

När Portugal anordnade sitt tredje ordförandeskap under hösten 2007 hade man goda förutsättningar för att genomföra det på ett bra sätt. Under sitt förra ordförandeskap hade man visat att man ville vara en del av EU:s kärna och driva det europeiska samarbetet framåt. Man hade dessutom lärt sig mycket om hur ett ordförandeskap ska genomföras rent praktiskt. Den inrikespolitiska situationen var stabil med en trygg majoritet för den sittande regeringen. Dessutom hade man den före detta portugisiska premiärministern José Manuel Barroso som ordförande i kommissionen (Ferreira-Pereira, 2008, s. 61-62). Mannen som skulle leda Portugal i detta ordförandeskap, premiärministern José Socrates, hade fått utstå mycket kritik i inhemsk media och hade nu en chans till revansch (Magnusson, 2007).

Portugals viktigaste uppgift som ordförande var att driva arbetet med EU:s institutionella ramverk framåt. Tankepausen som rått under Österrikes ordförandeskap var nu över och Portugals högsta prioritet var att EU:s ledare skulle komma överens om ett nytt fördrag (Björklund, 2007). Detta lyckades man med. Den 13 december undertecknades Lissabonfördraget och Portugal hade lyckats med sin föresats att skriva in sig i EU:s historia. I detta arbete hade man dock mycket hjälp av Tyskland som innehade ordförandeklubban halvåret innan. Det var under tyskarnas ordförandeskap som grunden för ett nytt fördrag hade arbetats fram men Portugal var lyckosamma i sina ansträngningar med att slutföra detta arbete (Ferreira-Pereira, 2008, s. 63-64).

De övriga prioriteringarna under ordförandeskapet speglade Portugals egen utrikespolitik i stor utsträckning. Man satsade mycket energi på EU:s relationer med Afrika och anordnade det andra toppmötet mellan parterna någonsin. Även Brasilien låg i fokus som Portugal ansåg att EU förbisett i sina externa relationer (Ferreira-Pereira, 2008, s. 65-68).

Sammanfattningsvis kan man säga att Portugal, till skillnad från Sverige, hade tur med EU:s agenda under sitt ordförandeskap. Att underteckna ett nytt fördrag i Lissabon var en fjäder i hatten för portugiserna och man fick överlag goda omdömen för ett gott genomfört ordförandeskap. Man lyckades dessutom bli den

länk mellan EU och omvärlden som man hade hoppats på. I alla fall med den portugisisktalande delen av världen.

3.3 Vad förklarar dessa skillnader?

3.3.1 Hypotes 1: Uppmärksamhet

Ordförandeskapen har i mina tre fall lett till stor uppmärksamhet i respektive land. Detta är framförallt sant för Sverige som anordnade sitt första ordförandeskap någonsin under våren 2001. Ordförandepremiären leder nog till en extra anspänning och därmed ett större intresse i media (Broman & Rosén, 2001, s. 206-207). Somliga betraktar till och med detta ordförandeskap som den viktigaste utrikespolitiska händelsen i Sveriges moderna politiska historia (Wahlbäck, 2000). Ordförandeskapet kom helt att dominera det politiska livet i Sverige under ett halvår.

Hur stort genomslag ett ordförandeskap får i media verkar även bero på landets storlek och dess inflytande i EU. En jämförelse mellan Sverige och Frankrike visar detta tydligt. Svensk press visade nämligen större intresse för det franska ordförandeskapet halvåret innan det svenska än vad fransmännen själva gjorde. Skillnaden i rapporteringen när det gällde det svenska ordförandeskapet var ännu större. Fransk och även tysk press visade inget större intresse över att Sverige tog över ordförandeklubban medan svensk media uppmärksammade detta i stor utsträckning (Broman & Rosén, 2001, s. 206-209). Detta talar för att ett ordförandeskap är en större händelse i ett litet medlemsland än i ett större.

De stora toppmöten som anordnas i samband med de flesta ordförandeskap är en källa till stor uppmärksamhet vilket de ledande politikerna i mina tre fall verkar vara fullt medvetna om. Portugal satsade mycket på detta under sin tid som ordförande. Regeringsplanen måste ha duggat tätt på Lissabons internationella flygplats under hösten 2007. De anlände med stats- och regeringschefer från både Europa, Afrika och Sydamerika (Magnusson, 2007). Även Sverige försökte höja temperaturen med hjälp av utländska toppolitiker. Europeiska rådets möten i Stockholm och Göteborg besöktes av Vladimir Putin och George W. Bush. Detta fick Sverige viss kritik för då vissa ansåg att dessa besök främst anordnades i prsyfte och inte tillförde några konkreta resultat (Sydow, 2004, s. 17-18).

Politiska toppmöten är inte det enda sättet att få medias och folkets uppmärksamhet på. Det går även bra med konserter eller fotbollsmatcher. Som nämndes ovan fick Österrike kritik för att man satsade för mycket på uppeendeväckande arrangemang som stal tid från uppdraget som ordförande (Luif, 2006, s. 41). Exempel på sådana var just en fotbollsmatch i Wien där flera regeringschefer och kommissionärer deltog. Även Sverige satsade på sociala och kulturella arrangemang under sitt ordförandeskap. Exempelvis genomfördes 400 kulturprojekt med formgivning, arkitektur och musik i fokus samt projektet "Unga reportrar" där skolungdomar intervjuade bland annat kommissionärer under ordförandeskapets upptakt (Regeringen, 2002, s. 39-40).

Sammanfattningsvis kan man säga att ordförandeskapet i EU:s Ministerråd skapar stor uppmärksamhet i media, i alla fall i det egna landet. Detta är

framförallt sant för små medlemsländer där ordförandeskapet ofta dominerar den politiska scenen. Att arrangera sitt första ordförandeskap verkar också leda till ett större genomslag i media. Som genomgången ovan visar är det dock inte bara ordförandeskapet i sig och utmaningarna och möjligheterna som följer med uppdraget som väcker uppståndelse. Toppmöten med stats- och regeringschefer från tredje land samt olika arrangemang i samband med ordförandeskapen bidrar i högsta grad till denna mediala uppmärksamhet.

3.3.2 Hypotes 2: Politisk propaganda

De ledande politikerna i de tre länder jag har studerat har alla på något sätt försökt att påverka opinionen i sitt land under respektive ordförandeskap. Det var dock endast den svenska regeringen som hade en uttalad ambition att förändra sitt eget folks inställning till EU.

Enligt min mening hade det varit konstigare om detta inte hade skett. Vilken politiker hade inte försökt utnyttja det tillfälle som ordförandeskapet innebär rent publicitetsmässigt? Som vi såg i det föregående avsnittet får ett ordförandeskap ofta stor uppmärksamhet i det egna landet och de politiska ledarna hamnar i strålkastarljuset. EU:s roterande ordförandesystem har alltså gett dem en utmärkt plattform för att bedriva politisk opinionsbildning. Det förvånar mig dock lite att man har varit så öppen med sina avsikter. I flera fall har man haft en uttalad målsättning med ordförandeskapet att påverka opinionen i en viss riktning.

Ett exempel på detta är den portugisiska premiärministern José Socrates som såg ordförandeskapet som en chans till revansch för den kritik han tidigare fått i inhemsk media (Magnusson, 2007). I mitt material har jag dock inte funnit något som tyder på att man ville påverka portugisernas inställning till EU i samband med ordförandeskapet. Man hade emellertid inte så stora problem med en stor EU-skeptisk opinion i landet som Sverige hade i samband med sitt ordförandeskap. Snarare ville man visa att man var en del av EU:s kärna som bidrog till att driva integrationen framåt (Ferreira-Pereira, 2008, s. 62).

För Österrikes del var opinionsbildning snarare en del av själva ordförandeuppdraget. EU var inne i en legitimitetskris och det föll på det österrikiska ordförandeskapet att försöka vända denna trend. Detta skulle man göra genom att lägga de institutionella diskussionerna åt sidan och fokusera på frågor som låg närmare folket (Luif, 2006, s. 41). De många arrangemang som Österrike ordnade under sitt ordförandeskap var ett led i detta arbete. EU skulle bli mer lättamt. Dessa försök att vända den EU-kritiska trenden riktade sig till hela EU:s befolkning och inte specifikt till österrikarna även om de borde ha upplevt dessa aktiviteter på ett mer direkt sätt.

Sverige är det enda fallet i min studie som hade en uttalad målsättning att påverka sitt folks inställning till EU. Detta hänger samman med att svenskarna sedan anslutningen till EU 1995 var starkt skeptiska till medlemskapet. Regeringen såg nu sin chans att vända denna trend. Man skulle föra EU närmare folket och göra samarbetet mer lättbegripligt. Man ville även visa övriga EU att man var en riktig europé och att man klarade av denna uppgift (Sydow, 2002, s. 18-20, Ruin, 2002, s. 91-92). Detta opinionsbildande arbete bedrevs på flera sätt. Som nämndes ovan anordnades olika sociala och kulturella aktiviteter som skulle

öka kunskapen om EU och föra det europiska samarbetet närmare medborgarna. En annan del i detta arbete var att statsminister Göran Persson framträdde mycket i media under ordförandeskapet. Han prioriterade att synas och la ned den tid det krävdes på detta. Sverige fick till och med viss kritik för att man ägnade för mycket energi på att påverka den inhemska opinionen. Med tanke på den starka EU-skepsisen i landet och det strålkastarljus som ordförandeskapet för med sig är det dock förståeligt att den svenska regeringen tog tillfället i akt och försökte vända den EU-skeptiska opinionen (Ruin, 2002, s. 91-97).

Endast Sverige drev en uttalad linje att försöka ändra sin befolknings inställning till EU i samband med sitt ordförandeskap. Även Österrike försökte förbättra folks bild av EU men man riktade sig inte uteslutande till den egna befolkningen. I Portugal fanns det inte några uttalade ambitioner att påverka folkets inställning till EU. Dessa skillnader i förekomsten av politisk propaganda för EU i samband med ordförandeskapen skulle alltså kunna vara en del av förklaringen till de skillnader vi observerade i det opinionsmässiga utfallet.

3.3.3 Hypotes 3: Ordförandeskapet i sig

Hur har mina tre fall förhållit sig till neutralitetsnormen under sina ordförandeskap? Hur har de valt att tolka rollen som ordförande i EU:s Ministerråd?

Sverige försökte vara neutrala och effektiva i sitt ledarskap. Detta är värden som passar väl med den svenska identiteten och det är därmed inte särskilt förvånande att den svenska regeringen valde denna linje (Bjurulf, 2003, s. 140). Man gav dock inte upp alla nationella intressen. Regeringen valde till exempel att driva "svenska" frågor som i och för sig fanns på EU:s agenda sedan tidigare. Man var inte heller rädd att ta i med hårdhandskarna då nationella intressen stod på spel vilket ledde till att man överlag inte behövde betala ordförandeskapets pris.

Även Österrike valde att tolka ordföranderollen som en "honest broker" överlag. Man drev inte igenom något som väckte stort motstånd från de andra medlemsländerna. Detta hänger till viss del samman med den situation som EU befann sig i vid tiden för det österrikiska ordförandeskapet. Inga stora sakpolitiska frågor avgjordes. Man valde dock att betona vissa frågor av särskilt nationellt intresse. Västra Balkans närmanden till EU är ett exempel på sådana (Luif, 2006, s. 38).

Portugal är det land i min studie som i störst utsträckning vågade driva nationella frågor och dessutom försvara dem öppet. En stark fokusering på den portugisisktalande delen av världen är ett exempel på detta. Ett annat är när den brittiske premiärministern Gordon Brown vägrade att komma till toppmötet mellan EU och Afrika om Zimbabwes diktator Robert Mugabe skulle delta. I denna konflikt stod portugiserna på sig och genomförde mötet som planerat (Ferreira-Pereira, 2008, s. 65-68).

Även i denna aspekt ser vi alltså viss variation mellan de tre länderna. Sverige och Österrike valde att hålla sig ganska strikt till normen om neutralitet medan Portugal drev och försvarade nationella frågor i större utsträckning. Det har dock skrivits lite om denna aspekt av ordförandeskapet i de artiklar ur dagspressen jag

har studerat. Det är en ganska akademisk fråga så gemene man har nog svårt att förhålla sig till den. Min bedömning är att skillnader i genomförande inte påverkar folkets inställning till EU i någon större utsträckning. Hur man förhåller sig till neutralitetsnormen kan dock ge effekter för landets regering. Deras stöd kan påverkas om man ger upp nationella intressen i stor utsträckning. Här spelar befolkningens inställning till EU en viktig roll. Den avgör nämligen vilket handlingsutrymme regeringen har på EU-nivå (Ruin, 2002, s. 20).

Den rent organisatoriska uppgiften som ordförandeskapet för med sig skötte de tre länderna på ett bra sätt. Framförallt Sverige fick uppskattning för ett väl planerat ordförandeskap där det mesta flöt på smärtfritt. Detta har alltså inte gett några stora rubriker i samband med respektive ordförandeskap. Motsatsen hade dock kunnat leda till att befolkningens inställning till EU försämrades (Miles, 2002, s. 228).

3.4 Slutsats

Jag har nu analyserat Sveriges, Österrikes och Portugals senaste ordförandeskap med hjälp av de tre förklaringshypoteser som presenterades i inledningen. Vilken av dem förklarar mest och hur spelar landets karaktäristika in? När får ett ordförandeskap genomslag och när får det inte det?

Respektive ordförandeskap har väckt uppmärksamhet i alla länder i min studie. EU kommer närmare befolkningen och det egna landet hamnar i fokus. Mest uppmärksamhet fick ordförandeskapet i Sverige. Detta beror med största sannolikhet på att Sverige är ett litet land och att det var landets första ordförandeskap någonsin. Dessa två karaktäristika verkar alltså leda till att ordförandeskapet får större uppmärksamhet. Jämförelsen med Frankrike som nämndes tidigare talar också i denna riktning. Denna uppmärksamhet säger dock inte att folket per automatik blir mer positivt inställda till EU men det ger befolkningen bättre förutsättningar att kunna bilda sig en uppfattning om EU (Oscarsson, 2001, s. 141-142). Ordförandeskapet är alltså en händelse som har möjlighet att påverka opinionen genom den uppmärksamhet det genererar. Arrangemang som inte är direkt kopplade till ordförandeuppgiften spelar en betydande roll här. Toppmöten med utländska statschefer, konserter till Mozarts ära och fotbollsmatcher med toppolitiker är några sådana tilldragelser som vi sett exempel på i denna undersökning.

Österrike och framförallt Sverige har försökt att påverka folkets inställning till EU under sina ordförandeskap. Det har visat sig svårt för den politiska ledningen att motstå lockelsen att utnyttja den publicitet som ordförandeskapet för med sig för att försöka påverka opinionen i den riktning man önskar. När man väl är i det mediala rampljuset tar man gärna tillfället i akt. Det är emellertid långt ifrån säkert att politikernas opinionsbildning får avsedd effekt. Den politiska propagandan är dock en aspekt som kan förklara varför folkets inställning till EU förändras i samband med ett ordförandeskap.

Min bedömning är att hur ett land väljer att genomföra sitt ordförandeskap är den aspekt som har minst påverkan på folkets uppfattning om EU. Det är en ganska akademisk fråga som det inte skrivits så mycket om i dagspress och som

det kan vara svårt för de flesta att ta till sig. Den administrativa uppgift som ordförandeskapet innebär väcker sällan stora rubriker. Den tuffar mest på i bakgrunden så länge allt går bra. Ett misslyckat ordförandeskap, även ur organisatorisk synvinkel, kan dock ha potentialen att försämra folkets inställning till EU.

I Sveriges fall förklaras uppgången i opinionen av den stora uppmärksamhet kring EU som ordförandeskapet förde med sig samt den politiska opinionsbildning som regeringen bedrev. Det var ett proffsigt utfört ordförandeskap utan några skandaler eller stora misstag.

Österrikes ordförandeskap borde haft förutsättningar att påverka opinionen i positiv riktning. Uppmärksamhet och en vilja från den politiska ledningen att påverka EU:s befolknings inställning till unionen var dock inte nog. Min slutsats är att det främst är två omständigheter som ligger bakom detta. Till att börja med befann sig unionen i en identitetskris och tankepaus. Det fanns en klyfta mellan EU:s medborgare och dess elit. Den andra omständigheten var krisen under 2000 i samband med Jörg Haiders och FPÖ:s framgångar. Österrikarna hade troligtvis inte kommit över utfrysningen trots att sex år hade passerat.

I Portugal är den opinionsmässiga nedgången förvånande. Portugal har tjänat mycket på medlemskapet, åtminstone ekonomiskt, och portugiserna tillhör mittensskiktet när det gäller andel av befolkningen som stödjer medlemskap i EU. Dessutom ville landets politiska ledning vara en del av EU:s kärna. Landets ordförandeskap under hösten 2007 gav uppmärksamhet och betraktades som en framgång. Stora toppmöten och Lissabonfördragets undertecknande bidrar till detta. Från regeringens sida bedrev man dock ingen aktiv propaganda för att öka stödet för EU. Den nedgång vi ser i opinionen måste förklaras av någonting annat än de aspekter jag har studerat i denna undersökning och ordförandeskapets roll i opinionsförändringen kan ifrågasättas.

Sammanfattningsvis verkar ordförandeskapet ha en möjlighet att påverka folkets inställning till EU. Det krävs dock att flera förutsättningar är uppfyllda. Det mediala genomslaget ökar om ordförandelandet är litet och har anordnat få ordförandeskap tidigare. Även den politiska ledningens vilja att påverka opinionen ökar sannolikheten för att befolkningen ska reflektera över det europeiska samarbetet. Hur regeringen väljer att genomföra ordförandeskapet verkar ha en underordnad betydelse för folkets uppfattning om EU.

4 Resultat

4.1 Resultat

Vilka effekter har ett ordförandeskap på folkets inställning till EU? Hur ser ett eventuellt samband ut? I denna studie har jag sökt svar på denna fråga med hjälp av ett både extensivt och intensivt arbetssätt. Jag har undersökt EU15-ländernas senaste ordförandeskap i ett övergripande perspektiv. Jag har även undersökt Sverige, Österrike och Portugal i en mer djupgående fallstudie.

Den extensiva studien visade att det är svårt att påvisa ett generellt samband mellan ett ordförandeskap och att befolkningen ändrar sin inställning till EU i en viss riktning. Överlag verkar dock ordförandeskapen korrelera med en liten ökning i andelen som är positivt inställda till EU. Denna generella förändring är emellertid liten och det finns flera länder som avviker åt båda hållen. I denna extensiva studie upptäckte vi dock flera intressanta fall som uppvisar förändringar som motsäger vår kunskap på området.

Sverige, Österrike och Portugal är tre av dessa fall och det är dessa länder som jag valde ut för att studera utförligare. Vad ligger bakom opinionsförändringarna i dessa fall? I denna intensiva studie fann jag att den uppmärksamhet som ordförandeskapet genererar samt den politiska ledningens försök att påverka opinionen är de mest sannolika förklaringarna till att folket ändrar sin inställning till EU. Regeringens sätt att utföra ordförandeskapet verkar spela en underordnad roll i att förklara de förändringar vi observerat. Landets storlek och erfarenhet av tidigare ordförandeskap verkar påverka vilket genomslag ordförandeskapet får i det egna landet.

4.2 Avslutande diskussion

Avslutningsvis vill jag understryka att man inte ska överskatta ordförandeskapets långsiktiga effekter på opinionen. Det är en kort, om än intensiv, tidsperiod som ganska fort glöms bort. Det kommer ett annat land som tar över stafettpippen och därmed flyttas strålkastarljuset mot någon annan. Min bedömning är att ordförandeskapet dock kan fungera som en dörröppnare och intresseväckare. Människor kan få en bättre bild av vad EU arbetar med och det levandegör något som annars känns abstrakt.

Även om det är svårt att påvisa ett generellt samband mellan folkets inställning till EU och att det egna landet anordnar ett ordförandeskap kan denna händelse ha andra intressanta konsekvenser. Den centrala statsförvaltningen och landets parlament kan europeiserats och utveckla nya arbetsformer för EU-frågor. EU kan bli en mer naturlig politisk arena och det knyts många kontakter på det

personliga planet (Tallberg, 2001, s. 229-235). Det roterande ordförandeskapet kan vara ett sätt att tillföra ny energi till EU och få medlemsländernas politiska och byråkratiska ledning att jobba bättre tillsammans. För att påverka folkets inställning till det europeiska samarbetet krävs troligtvis mer långsiktiga satsningar även om ordförandeskapet kan väcka folkets intresse för EU.

4.3 Framtida forskningsfrågor

Under arbetet med denna uppsats har jag konfronterats med en rad intressanta frågor som jag inte har haft möjlighet att söka svar på. Jag tänkte ta upp några av dem här för att förhoppningsvis väcka intresse för detta område.

Hur folkets inställning till den sittande regeringen förändras i samband med ett ordförandeskap är föga överraskande en fråga som jag är intresserad av och skulle vara en ganska naturlig fortsättning på denna studie. Landets regering står utan tvekan i den politiska hetluften men vilka effekter får det? Det hade även varit intressant att studera oppositionens agerande under ett ordförandeskap.

När det gäller ordförandeskapet i sig finns det många intressanta frågor varav flera redan har undersökts. Jag tycker att den energi som det roterande ordförandeskapet har en potential att bidra med är en särskilt intressant aspekt som inte har undersökts tillräckligt.

5 Litteraturförteckning

- Blavoukos, Spyros – Bourantonis, Dimitris – Pagoulatos, George, 2007. "A President for the European Union: A New Actor in Town?", *Journal of Common Market Studies*, vol. 45, no. 2, s. 231-252.
- Bjurulf, Bo, 2003. "The Swedish presidency of 2001: a reflection of Swedish identity" i Elgström, Ole (red.), 2003. *European Union Council presidencies: a comparative perspective*. London: Routledge.
- Björklund, Marianne, 2007. "Portugal tar över i dag. Prioriterar relationen med Afrika - men Zimbabwe gör frågan delikat" [online]. <http://www.presstext.se/online/display.php?set=S1&xid=DN200707010096932180>. Maj 13 2009.
- Broman, Matilda – Rosén, Malena, 2001. "Ordförandeskapet och pressen – en mediabild blir till" i Tallberg, Jonas (red.), 2001. *När Europa kom till Sverige: ordförandeskapet i EU 2001*. Stockholm: SNS förlag.
- Elgström, Ole (red.), 2003. *European Union Council presidencies: a comparative perspective*. London: Routledge.
- Elgström, Ole, 2002a. "Dull but Successful – the Swedish Presidency", *Journal of Common Market Studies*, vol. 40, Annual Review, s. 45-48.
- Elgström, Ole, 2002b. "Evaluating the Swedish presidency: symposium on the Swedish 2001 EU Council presidency", *Cooperation and conflict*, vol. 37, no.2, s. 183-189.
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3 uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Eurobarometer 52: *Public opinion in the European Union. Report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb52/eb52_en.pdf. April 7 2009.
- Eurobarometer 53: *Public opinion in the European Union. Report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb53/eb53_en.pdf. April 7 2009.
- Eurobarometer 54: *Public opinion in the European Union. Report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb54/eb54_en.pdf. April 7 2009.
- Eurobarometer 55: *Public opinion in the European Union. Report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb55/eb55_en.pdf. April 7 2009.
- Eurobarometer 56: *Public opinion in the European Union. Complete report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb56/eb56_en.pdf. April 7 2009.
- Eurobarometer 57: *Public opinion in the European Union. Complete report*. [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb57/eb57_en.pdf. April 7 2009.

- Eurobarometer 58: *Public opinion in the European Union. Complete report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb58/eb58_en.pdf. April 7 2009.
- Eurobarometer 59: *Public opinion in the European Union. Complete report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb59/eb59_rapport_final_en.pdf. April 6 2009.
- Eurobarometer 60: *Public opinion in the European Union. Full report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb59/eb59_rapport_final_en.pdf. April 6 2009.
- Eurobarometer 61: *Public opinion in the European Union. Full report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb59/eb59_rapport_final_en.pdf. April 6 2009.
- Eurobarometer 62: *Public opinion in the European Union. First results* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb62/eb62first_en.pdf. April 6 2009.
- Eurobarometer 63: *Public opinion in the European Union. Full report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb63/eb63_en.pdf. April 6 2009.
- Eurobarometer 64: *Public opinion in the European Union. Full report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb64/eb64_fr.pdf. April 6 2009.
- Eurobarometer 65: *Public opinion in the European Union. Full report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb65/eb65_fr.pdf. April 6 2009.
- Eurobarometer 66: *Public opinion in the European Union. Full report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb66/eb66_en.pdf. April 6 2009.
- Eurobarometer 67: *Public opinion in the European Union. First results* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb67/eb_67_first_en.pdf. April 6 2009.
- Eurobarometer 68: *Public opinion in the European Union. Full report* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb68/eb_68_fr.pdf. April 6 2009.
- Eurobarometer 69: *Public opinion in the European Union. First results* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb69/eb_69_first_en.pdf. April 6 2009.
- Eurobarometer 70: *Public opinion in the European Union. First results* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb70/eb70_first_en.pdf. April 6 2009.
- Europeiska kommissionen, 2009. *Methodology - Instrument description* [online]. http://ec.europa.eu/public_opinion/description_en.htm. April 20 2009.
- Ferreira-Pereira, Laura C., 2008. "Portugal and the 2007 EU Presidency: A Case of Constructive Bridge-Building", *Journal of Common Market Studies*, vol. 46, s. 61–70.
- Fink-Hafner, Danica – Lajh, Damjan, 2008. *The 2008 Slovenian EU presidency: a new synergy for Europe? : a midterm report*. Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies.

- Hagberg, Inga-Lill, 2006. "Österrike har tagit över EU:s ordförandeklubba" [online].
<http://www.presstext.se/online/display.php?set=S1&xid=ROD20060116000005930>. Maj 12 2009.
- Linden, Karin, 2009. "Uppslutning under EU-ordförandeskap" [online].
<http://www.presstext.se/online/display.php?set=S6&xid=5a28af5704a967639e6602c9302f0d3b>. Maj 20 2009.
- Luif, Paul, 2006. *The Austrian EU presidency: a midterm report*. Stockholm: Svenska institutet för europapolitiska studier.
- Magnusson, Erik, 2007. "José Socrates går in för handling. Portugal. Tuffa förhandlingar väntar EU:s nya ordförandeland" [online].
<http://www.presstext.se/online/display.php?set=S3&xid=SDS200707020453>.
 Maj 13 2009.
- Malmström, Cecilia, 2001. "Ordförandeskapet och Europaparlamentet – nationalstaten i federalismens högborg" i Tallberg, Jonas (red.), 2001. *När Europa kom till Sverige: ordförandeskapet i EU 2001*. Stockholm: SNS förlag.
- Miles, Lee, 2002. "Reflections and Perspectives: symposium on the Swedish 2001 EU Council presidency", *Cooperation and conflict*, vol. 37, no.2, s. 227-231.
- Nord, Lars, 1997. *Spelet om opinionen: möten mellan makthavare, medier och medborgare*. Lund: Studentlitteratur.
- Oscarsson, Henrik, 2001. "En mognare EU-opinion?" i Holmberg, Sören (red.), *EuropaOpinionen*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen.
- Regeringen, 2002. *Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001*. Stockholm: Riksdagen.
- Ruin, Olof, 2002. *Sveriges statsminister och EU: ett halvår i centrum*. Stockholm: Hjalmarson & Högberg.
- Sjögren, Per-Anders, 2008. "Regeringskansliet får en miljard extra" [online].
<http://www.rod.se/politikomraden/demokrati/Regeringskansliet-far-en-miljard-extra/>. April 22 2009.
- Sydow, Emily von, 2004. *Från ordförandeskap till utanförskap*. Stockholm: SNS förlag.
- Tallberg, Jonas (red.), 2001. *När Europa kom till Sverige: ordförandeskapet i EU 2001*. Stockholm: SNS förlag.
- Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- Wahlbäck, Krister, 2000. "Svenska rollskiften 1156-2001". Uppsats presenterad vid SEB:s råd för samhällsekonomiska frågor, 14 november.
- Warntjen, Andreas, 2008. "The Council Presidency Power Broker or Burden? An Empirical Analysis", *European Union Politics* vol. 9, nr. 3, s. 315–338.

Bilaga 1 – Analysschema 1

Analysschema 1		
Förklaringsteorier		
Hypotes	Fråga	Svar/Anteckning
1. <u>Uppmärksamhet</u>	1a) Vilket genomslag har ordförandeskapet fått det egna landet?	<u>Sverige</u> : Stor uppmärksamhet, dominerade den politiska scenen. <u>Österrike</u> : Stor uppmärksamhet, många arrangemang. <u>Portugal</u> : Många toppmöten skapade uppmärksamhet.
	1b) Vilket genomslag har ordförandeskapet fått utomlands?	<u>Sverige</u> : Begränsat intresse. Trodde Sverige var för litet för att påverka. <u>Österrike</u> : Vet ej säkert. Landets storlek borde dock begränsa intresset utomlands. <u>Portugal</u> : Vet ej säkert.
2. <u>Politisk propaganda</u>	2a) Har regeringen genomfört någon medveten opinionsbildning om EU?	<u>Sverige</u> : Uttalad ambition att vända den svenska skepsisen mot EU. <u>Österrike</u> : Uttalad ambition att vända den EU-negativa trenden i Europa. <u>Portugal</u> : Ingen uttalad vilja att påverka landets inställning till EU.
	2b) Har oppositionen varit aktiv i denna opinionsbildning?	<u>Sverige</u> : Inte så mycket. Borgfred rådde. <u>Österrike</u> : Var kritisk till regeringens arrangemang. Anordnade skuggmöten. <u>Portugal</u> : –
3. <u>Ordförandeskapet i sig</u>	3a) Hur valde regeringen att genomföra ordförandeskapet?	<u>Sverige</u> : Konsensusinriktat överlag. Offrade dock inte nationella hjärtefrågor. <u>Österrike</u> : Konsensusinriktat överlag. Satsade mycket på uppseendeväckande arrangemang. <u>Portugal</u> : Drev nationella intressen hårdare än Sverige och Österrike.
	3b) Vilket omdöme fick ordförandeskapet?	<u>Sverige</u> : Överlag bra. Administrativt utmärkt. <u>Österrike</u> : Bra. Inga skandaler men heller inga stora avgöranden. <u>Portugal</u> : Bra. Lissabonfördragets undertecknande och utrikespolitiska framgångar.

Bilaga 2 – Analysschema 2

Analysschema 2 Landets karaktäristika		
Jämförelsepunkt	Fråga	Svar/Anteckning
1. <u>Inflytande i EU</u>	1a) Hur många invånare?	<u>Sverige</u> : 9,2 miljoner <u>Österrike</u> : 8,4 miljoner <u>Portugal</u> : 10,6 miljoner Alla tillhör den mindre gruppen inom EU.
	1b) Mäktigt i EU-sfären?	<u>Sverige</u> : I paritet med storlek. Ingår dock ej i euro-gruppen. <u>Österrike</u> : I paritet med storlek. Deltar i euro-samarbetet. <u>Portugal</u> : I paritet med storlek. Deltar i euro-samarbetet.
2. <u>Erfarenhet av EU</u>	2a) Hur länge har man varit medlem?	<u>Sverige</u> : Sedan 1995. <u>Österrike</u> : Sedan 1995. <u>Portugal</u> : Sedan 1986.
	2b) Hur många ordförandeskap har man anordnat?	<u>Sverige</u> : 1 <u>Österrike</u> : 2 <u>Portugal</u> : 3
3. <u>Inställning till EU</u>	3a) Är befolkningen övervägande positiv eller negativ till EU?	<u>Sverige</u> : Övervägande negativ vid ordförandeskapet. <u>Österrike</u> : Stor andel av befolkningen var negativ till EU. <u>Portugal</u> : Låg nära medelvärdet.
	3b) Är befolkningen mer positiv eller negativ än genomsnittet i EU?	<u>Sverige</u> : Det mest negativa landet i hela EU vid tiden för ordförandeskapet. <u>Österrike</u> : Bland de mest negativt inställda. <u>Portugal</u> : Ligger i mitten av EU15.
	3c) Vilken inställning har landet till det europeiska samarbetet?	<u>Sverige</u> : Försvaret mellanstatligt samarbete. <u>Österrike</u> : Trots sen anslutning till EU ville man vara central i samarbetet. <u>Portugal</u> : Vill vara en del av EU:s kärna.

Bilaga 3 – Tabell 5

Tabell 5

Förändring i folkets inställning till EU mellan 3-4 månader innan till 9-10 månader efter respektive lands ordförandeskap (förändringen anges i procentenheter)			
Land	Positiva svar	Negativa svar	Nettoförändring
Finland	6	-5	11
Grekland	9	-1	10
Sverige	4	-6	10
Tyskland	2	-6	8
Nederländerna	6	0	6
Spanien	5	-1	6
Belgien	6	0	6
Österrike	4	0	4
Irland	2	0	2
Frankrike	1	-1	2
Storbritannien	-2	4	-6
Portugal	-5	2	-7
Danmark	-3	6	-9
Italien	-7	8	-15
Luxembourg	-13	4	-17
Minsta värde	-13	-6	-17
Högsta värde	9	8	11
Medel	1,00	0,27	0,73
Median	2	0	4